

Apkampties neizdevās

Ledus. Kolektīva grāmatas lasīšana ar iztēles palīdzību Gladbekā.

Režisors Alvis Hermanis

UNDĪNE ADAMAITE

Ar A.Hermaņa jaunāko iestudējumu apkampties neizdevās. Neizdevās atrast to īpašo saslēgšanos, viss viens — sirds vai prāta līmenī, kas izsauktu spontānu vēlēšanos tulkot, šifrēt, interpretēt. Uzsvēru vārdus «spontānu vēlēšanos», t.i., izrādes laikā. Par sirds orgasmu, par ko runā Sorokins, nerunājot. Bet tieši to pārsvarā nācies piedzīvot A.Hermaņa iestudējumos. Droši vien tāpēc A.Hermaņa teātra atkarīgie ir gatavi doties uz citu pasaules malu, lai noskaidrotos un ar savu klātbūtni uzmundrinātu savējos tātumā. Domāju, ka tieši tā viņi sākotnēji jūtas — patriotiski labvēlīgi. Latvieši publikā, cerībā uz vienreizēju dvēseles/prāta ceļojumu ar «amerikāņu kalniņu» paštrīnājumu. Izdevās uzlasīt dažus interesantus domugraudus un suģestējošas mizanscēnas. Piemēram, A.Hermaņa «politiskā grafiķa», aizrādījums, ka nevar mūžīgi visu ļaunumu meklēt pagātnes pārcilvēkos, pagātnes vainās, bet būtu lietderīgi paskatīties, kas notiek tagadnē, kādus cilvēkus globālais kolektīvs/masu mediju «zvaigžņu fabrika» izkaldina šodien, — šķiet ļoti gudrs un vietā. Skat, vai Putins neizskatās (pēc tā, ko viņš dara un saka) pēc perfekta Kaja, ar ledus gabaliņu acī/sirdī, un vai viņu nevajadzētu kādam ļoti stipri apkampt/atkausēt?... Savilņojošs ir arī sirds saišu atveids ar vilņojošām baltām auklīnām pa visu plašo fabrikas telpu. (Savā ziņā *Ledus...* gan Sorokinam, gan Hermanim ir tāda episka melodrama). Izrādes fiziskais ķermenis — kur notiek, kas notiek, kas ir Sorokins, instalācijas

«starpbrīdī» (pēdīnās tāpēc, ka pēc uzstādījuma tā ir izrāde bez starpbrīža, un tieši ar instalācijām «starpbrīdī» saistās iedvesmojošākie mirkļi), iestudējuma tapšanas priekšvēsture ar apkampšanās/fotoakcijām Rīgā — par to jau kolēģi daudz rakstījuši. Tāpēc pie tā vairs neatgriezšos. Šī nebūs recenzija, vien dažas piezīmes, pievienojot savu balsi jau izteiktajiem viedokļiem.

Manuprāt, galvenā problēma ir tā, ka tiļtiņi, kas saviēno A.Hermaņa neikdienišķo iztēli, interesantās, pat ekstrēmās idejas ar skatītāja iztēli šoreiz ir pārāk ļodzīgi un nedroši. Pārāk «vienvietīgi» (vietas pietiek tikai pašam autoram), lai kļūtu tiešām par kolektīvu grāmatas lasīšanu. Tiem vajadzēja būt dzelžaini precīziem, lai aicinātu kolektīvā grāmatas lasīšanā un pārdroši pretotos tradicionālai grāmatas lasīšanai, kas pēc savas būtības ir ļoti intīms, personisks notikums. Esmu lasījis Sorokina darbu un neuztveru, kas šajā gadījumā ir teātra valodas īpašais pienesums. Nākas secināt, ka literārais pirmavots ir blīvāks, asociatīvi sazarotāks. Lielākais mulsums saistās ar A.Hermaņa izrādēs reti piedzīvotām skatītāja slāpēm. Ideju tišums un pat plakanums. Tas pietāv konceptuālajai mākslai. Liela nozīme konceptuālajai mākslai ir arī A.Hermaņa iestudējumā. Protams, es to redzu. Vār jau bārties, ka latvieši visu grib novilkt līdz emocionālai uztverei un ka nespārot rafinētas prāta spēles, ka latviešu teātrī nav nopietnas politiskā teātra tradīcijas, kā arī skatīšanās pieredzes. Tomēr... Ir kāda problēma. Manuprāt, plakāta un instalācijas uztvere ir pakļauta principiāli citam mehānismam. Tas ir sekundes kairinājums, mirklīga saslēgšanās — strauja kustība smadzenēs mākslas objekta uztvērē-

jā. Smieklī, aizkaitinājums, šoks, izbrīns... Tāpat komiksa autora Harija Branta un inscenētā ģimenes albuma mākslinieces Monikas Pormales devums pats par sevi ir visaugstākās kvalitātes, bet arī atbilst konceptuālās mākslas uztverei.

A.Hermanis piedāvā skatīties uz plakātu vairākas stundas. Tas notrulina uztveri un, kad 2.cēlienā skatītājs tiek aicināts pārcelties uz metaforiskā teātra lauku, vairs nav spēka un negribas. Paliek tiešā nozīme. Aktieri asina slidas, šķīst dzirksteles. Sieviete ar krievu akcentu spēlē vijoli. Ļoti labi saprotu A.Hermaņa mākslinieka pašsajūtu — izrauties cik vien var tālu no prom no teātra, kas savā bu-

taforiskajā ilustratīvismā ir klaustrofobisks. Bet nespārotu, kas šoreiz tiek likts vietā? Vār jau to nosaukt par dekonstrukciju, bet izskatās, ka aktieri (lai arī ar vislielāko atdevi) ir tieši tikpat āpmulsuši un dažbrīd samāksloti arī A.Hermaņa jaunajos noteikumos. Vādi tie ir?) kā jebkurā citā nefokusētā iestudējumā. Nejūt to personisko kaislību, ko varētu sagaidīt no norisēm milzīgā Krievijas un Vācijas karoga pakājē (par nelaimi, atcerējos A.Sapiro *Trešās impērijas bailes un postu...*). Un caur neapšaubāmi oriģinālu formu notiek atgriešanās pie tā paša vecā «runājošo galvu» teātra.

Un vēl kāda morālas daba problēma.

Aleksandrs Radzēvičs (no kreisās), Liena Šmukste, Varis Piņķis, Jans Noimans Jaunā Rīgas teātra un *Shauspielfrankfurt* kopprojektā *Ledus. Kolektīva grāmatas lasīšana ar iztēles palīdzību* Rūras triennālē. FOTO — GINTS MALDERIS

Pieņemot 60 gadus pēc Lielā tēvijas kara, žurnālos tika publicētas daudzas arhīvu fotogrāfijas. Vienu bildi gribēju izgriezt. Lai nepārēstos. Lai nepārskatītos mākslu. Inteligents beretē ar apaļām brillēm un nenosakāmu sejas izteiksmi griež gaļu no sprāguša zirga sāna. Ļeņingrada. Blokāde. Fiksēti kanibālisma gadījumi. Arī Sorokins par to. Starpbrīdī kotlešu istabā ienāk prātā rēgains doma — ja šis cilvēks no

«zirga bīdes» atdzīvotos un vaicātu, ko mēs te darām? Vai Ļeoniģiks, Lika un Marats no paša A.Hermaņa daiļrades? Ko es viņiem atbildētu? Ka snobi siltumā un drošībā cep kotletes un «bīda» koncepcijas? Laikam sūtītu pie režisora. Esmu pārliecināta, ka A.Hermanim atbilde ir. Vien nespāratu. Netiku pār tiltiņu pie A.Hermaņa iztēles. Paliku ar Sorokina grāmatu rokās. Ar individuālu iztēli. ♦